

ט"ז אדר, תשע"ב, 10.3.2012

גיליון מס' 300

פרשת כי תשא

מרדכי היהודי – גבורה על-חשבון חיי הציבור?!

מאת יוחנן בן יעקב, קיבוץ כפר עציון

"ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה" (אסתר ג ב). עמידתו הזקופה של מרדכי מהווה נקודת אור במגילת הגלות, מקור גאווה ופתח תקווה. האמנם? - כדי לחלץ את עם ישראל מהשמדה דרש מרדכי מאסתר: "לבוא אל המלך להתחנן-לו" (ד ח). אחרי נפילת המן המשיכה אסתר: "ותפל לפני רגליו ותבך ותתחנן-לו" (ח ג). בסופה מעידה המגילה כי מרדכי היהודי: "רצוי לרב אחיר" (אסתר י ג). קריאה רגישה מלמדת שלא לכל אחיו: "שפירשו ממנו מקצת סנהדרין" (מגילה, ט"ז, ע"ב). ר' יוסף קארו (מחבר השולחן-ערוך) פירש, בעקבות המדרש שהיהודים הלינו על מרדכי: "שנתגרה בהמן ועל ידו נמכרנו להשמיד להרוג ולאבד". חז"ל הטיחו במרדכי ביקורת קשה: "אמר הקב"ה; אני אמרתי לכם שתהיו מטמינים עצמכם... מרדכי... היה לו להחניף לרשע, ולפי שעמד כנגד המן הרשע... ישראל כלים מן העולם" (מדרש תנחומא). מה טיבה של "גבורה" זו על חשבון הציבור? מי העניק למרדכי זכות לסכן את העם היהודי כולו, ובלבד שייוותר זקוף בשער המלך?

הבה נצא לסיור קצר ב"מנהרת הזמן", משושן הבירה, לוילנה המעטירה, לגיטו בעיצומה של השואה; תמוז תש"ג (16.7.1943), מכונת הרצח הנאצית פועלת במלוא עוצמתה: איציק ויטנברג, מפקד הארגון הלוחם, הוסגר למשטרה הליטאית, שוחרר בפעולה מהירה של חבריו, נמלט והסתתר בגיטו. הנאצים תבעו להסגיר אותו, ואם לא - יושמד הגיטו, כ-30.000 יהודים! בעליית גג נסתרת ישבו ראשי המחתרת עם ויטנברג, מפקדם הנערץ. המוני יהודים חפצי חיים, שהאמינו בסיכוי קלוש לשרוד, התקבצו ודרשו בתוקף ובסערה שאיציק ויטנברג יוסגר, המתח הרב איים להתפרץ למאבק בין אחים. גבורה וזקיפות קומה מול תאוה לחיים!

גיטו ורשה, מנחם-אב תש"ב (5.8.1942), יאנוש קורצ'אק צועד בראש 93 ילדים מבית היתומים לכיכר השילוחים. הם עלו לרכבת בדרכם למחנה ההשמדה טרבלינקה, איש לא שרד. מצעד הילדים אל מותם - זקופים ושרים, לבושים בקפידה, אינם משפילים עיניים ואינם בוכים - הותיר רושם עז. הפולנים והנאצים ניצבו כמסומרים מול מחאת הילדים נגד ממלכת הרשע. יורק (דוד) פולונסקי ז"ל - נער בגיטו ורשה, שפעל בשירות הארגון היהודי הלוחם במערכת הביוב של העיר - שרד, עלה לישראל והקים בית ומשפחה - שאל אותי בצנעה בכיכר השילוחים: האם לא ראוי היה שקורצ'אק יקרא לילדים - לברוח! לנוס על נפשם, ילד ליד לדרכו? - חלק מהם יכולים היו להינצל, כפי שניצל יורק עצמו. הצלה הכרוכה בביזוי ובהשפלה נוראית, קפיצה למי המדמנה של הביוב. מצעד מחאה אדיר, מול סיכויי הישרדות. האם צדק מרדכי אנילביץ' בהובילו מרד מזויין נגד הנאצים בוורשה, למען

"שלוש שורות בהיסטוריה" - שמא המרד קירב מותם של יהודים שקיוו לשרוד במרתפים ובתעלות הביוב, ואולי היו זוכים לכך?

איני יודע מענה לויטנברג, קורצ'אק ואנילביץ. דומני כי חז"ל ביקשו להגן על מרדכי היהודי, מתוך קריאה קפדנית במגילה: **"המן הרשע שעשה עצמו עבודה זרה"** (מגילה י ע"ב; פרקי דרבי אליעזר נ). המאבק בין המן למרדכי, היה בין מי שעשה עצמו אל, למי שראה עצמו נברא בצלם האל. אדם שעושה עצמו אל אינו יכול לסבול כל התנגדות. העלאתו את עצמו לדרגת אל - היא המיצוי העליון של "עבודה זרה". הכרעתו של מרדכי לא לכרוע ולא להשתחוות, הייתה קריאת תגר פומבית וגלויה, מול התביעה הטוטאלית של המן לעשותו עבודה זרה. **"כל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי"** (מגילה יג ע"א). בכך מילא מרדכי את ייעודו העיקרי של כל יהודי; מאבק בעבודה זרה, הכרה ברעיון הא-לוקות. האם אין זה אחד מייעודיה המסותרים של המגילה!?

פורים שמח ומבדח!

יוחנן בן יעקב, בן וחבר קיבוץ כפר-עציון. עובד משרד החינוך, ממונה על תכנית הפציב"ה (חינוך פורמאלי ציוני-יהודי בברית המועצות לשעבר) ועל המכינות הקדם-צבאיות. חבר גרעין בני עקיבא עלומים, וממייסדי קיבוץ עלומים, לשעבר. מזכ"ל בני-עקיבא, יו"ר מועצת תנועות הנוער בישראל, ויועץ ער החינוך. נמנה על הצוות המייסד של בית ספר עדה כפר-עציון, מדרך קבוצות נוער בפולין, אב לשישה ילדים וסב ל-17 נכדים.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בעזרת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בעזרת הנושא. תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il